

Skötselplan för Hållet-Marieberg-Stenbro naturreservat

Innehåll

BESKRIVNING AV NATURRESERVATET	3
Översikt	3
Uppgifter om naturtyper, arter och bevarandevärden.....	4
Naturgeografiska förhållanden	4
Historisk och nuvarande markanvändning	5
Biologiska bevarandevärden.....	6
Kulturhistoriska värden	12
Värden för friluftsliv.....	12
Slitage och störningskänslighet	13
PLAN FÖR OMRÅDETS SKÖTSEL	13
Övergripande mål	13
Generella riktlinjer och åtgärder.....	13
Skötselområden med bevarandemål och åtgärder	15
Skötselområde 1: Barrblandskog (ca 9,3 ha).....	15
Skötselområde 2: Tallskog (ca 20,7 ha)	16
Skötselområde 3: Blandskog (ca 13,2 ha)	18
Skötselområde 4: Ädellövskog (ca 5,1 ha).....	19
Skötselområde 5: Hässle (ca 5,9 ha).....	20
Skötselområde 6: Öppen gräsmark (ca 0,2 ha).....	21
Skötselområde 7: Igenväxningsmark (ca 3,9 ha).....	22
Skötselområde 8: Vattendrag (ca 3,9 ha).....	23
Skötselområde 9: Antropogen limnisk miljö (ca 0,5 ha).....	24
Uppföljning.....	26
Källförteckning.....	29
Bilagor	30

Omslagsfoto: Stenmur omgiven av gles barrskog med inslag av hassel. Foto: Daniel Tooke.

BESKRIVNING AV NATURRESERVATET

Översikt

Naturreseptatet är beläget i centrala Nyköping och består av tre delområden på totalt ca 63 hektar. Den största delen, Hållet, är ett omfattande och barrdominerat skogsområde på västra sidan av Nyköpingsån. De två andra delarna, Marieberg och Stenbro, utgörs av barr- och lövskog och före detta hävdad mark öster om Nyköpingsån.

Hållet är ett av kärnområdena för friluftslivet i Nyköping. Området ligger centralt och omfattar ett stort nät av stigar, belyst gång- och cykelväg, motionsspår och anordningar för det rörliga friluftslivet. Området är rikt på fornminnen i form av gruvhål, bland annat silvergruvan Gustav Adolfs gruva.

Uppgifter om naturtyper, arter och bevarandevärden

Uppskattade arealer av naturtyper*:

Skogsmark	Ca 57,5 ha, varav 56,4 ha produktiv
- <i>Tallskog</i>	Ca 8,0 ha
- <i>Granskog</i>	Ca 1,6 ha
- <i>Barrblandad skog</i>	Ca 7,7 ha
- <i>Lövblandad barrskog</i>	Ca 24,2 ha
- <i>Triviallövskog</i>	Ca 5,3 ha
- <i>Ädellövskog</i>	Ca 6,3 ha
- <i>Triviallövskog med ädellövinslag</i>	Ca 4,0 ha
- <i>Barrblandadskog och lövskog på våtmark</i>	Ca 0,4 ha
Våtmark	Ca 0,2 ha
Sjö och vattendrag	Ca 4,4 ha
Övrig öppen mark med vegetation	Ca 0,5 ha
TOTALT	62,6 ha

ÅGP-arter Tjockskalig målarmussla, mal, utter

Prioriterade bevarandevärden

Naturtyper	Barrnaturskog, ädellövskog, hassellund, större vattendrag, våtmark, gräsmark.
Strukturer (landskapselement)	Gamla träd, skyddsvärda träd, död ved, stenmurar, gruvhål, våtmark.
Växt- och djursamhällen	Vedlevande insekter, svampflora, ängsflora, limniska system
Arter	Tallticka, ask, tjockskalig målarmussla, mal, kandelabersvamp, fladdermöss
Friluftsliv	Tätortsnära rekreatjonsområde, vandringsleder, anläggningar för friluftsliv

* Klasser och arealer enligt NMD (Nationella Marktäckedata)

Naturgeografiska förhållanden

Området kring Nyköping är en gammal skärgård där tidigare öar och skär idag bildar 30–50 meter höga berg omgivna av moränmarker och åkrar. Sådana berg ligger vid Hållet, Stenbro och Marieberg på vardera sidor av Nyköpingsån. Ån rinner här igenom en påtaglig terrängsvacka bildad av bergen på östra sidan och de branta slutningarna vid Hållet på motsatta sidan av ån. Bergen vid Stenbro och Marieberg är delvis nakna men till större delen överlagrade av morän.

Berggrunden i Hållet-Mariebergsområdet består av metavulkanit (leptit) som bildar ett stråk mellan Sjösa i öster och Ullevi i väster. Berggrunden i Stenbro består av gråvit till grå granit. På några håll, som vid Stenbrogården, stupar berget mycket brant mot omgivande terräng. Den växlande topografi är inte ovanlig vid kustområdet och är av viss betydelse ur biologisk synpunkt, eftersom den skapar ett varierande lokalklimat, vilket gynnar en artrik flora och fauna.

Historisk och nuvarande markanvändning

En stor del av marken i naturreservatet har formats av och samspelat med mänsklig kultur under lång tid och utgör således ett biologiskt kulturarv. Under stenåldern nyttjades Hållet som boplats för den gropkeramiska kulturen. Benämningen "Hållet" kan vara en förkortning av "Jägareshåll", alltså ett område där kunglig jakt bedrevs, som återfinns på karta från 1677. Områdets många kallmurade stenmurar sägs ha omringat hjorthägn, men någon helt säker förklaring finns inte idag.

Hållet präglas till stor del av den tidigare bergshanteringen. Järngruvor togs upp omkring 1742, och enligt uppgifter i bergskollegiehandlingar fanns tre gruvor i drift 1765. I början av 1700-talet påbörjades silverbrytning ca 300 m väster om Fåfängan, men upphörde under 1770-talet. Gustav Adolf-gruvan (Silvergruvan) var redan känd på 1500-talet. I Sverige framställdes år 1801 ca 550 kg silver varav 150 kg kom från Nyköpingsmalm. Malmen, som bestod av silverhaltig blyglans, transporterades till Sala där silvret utvanns. Gruvbrytning var tidigare mycket beroende av stor tillgång på ved, varför man kan anta att området antagligen var hårt skövlat avseende skogen.

Elljusspåret uppfördes 1966 och var då det första belysta motionsspåret i Nyköping. Gång- och cykelvägen asfalterades på slutet av 1970-talet och blev en viktig länk mellan Oppeby och centrum. Sörmlandsleden i området markerades också under 1970-talet.

Idag är Hållet ett kärnområde för friluftslivet. Många skolor, förskolor och föreningar använder området frekvent och närboende utnyttjar reservatet till promenader och för genomfart till och från stadskärnan.

Skogs- och lundområdena vid Stenbro och Marieberg har uppstått genom igenväxning av tidigare mer öppna hagmarker och blandskogar. En del av området benämns "Stenbro hästhage", vilket visar att det åtminstone tidigare betats av hästar på Stenbro gård. Mycket tyder på att lövskog dominerat stora delar av området och att granen här har en relativt kort historia. Rikedomerna på hassel vid Marieberg tyder på att det här legat någon hasselrik löväng, och dimensionerna på hasselbuketterna visar på lång kontinuitet. Utanför naturreservatet låg fram till omkring år 2010 en handelsträdgård vid Växthusgränd, Marieberg, som troligtvis medfört att flera trädgårdsväxter spritt sig i naturreservatet.

Stenbro prästgård har varit prästboställe för östra församlingen från 1562 till 1940-talet. Gamla ekstubbar och äldre levande ekar på Stenbro tyder på att det här legat en ekhage. De yngre ekar som nu växer är sannolikt självföryngrade efter det att betet upphört. Ädellövskogen vid Stenbro utgör en tidigare parkanläggning, Grandelius bergspark, med flera kallmurade trappor längs med sluttningarna av berget. Grandelius bergspark anlades i början på 1800-talet av Nils Grandelius, präst på Stenbro prästgård 1780–1834.

Nyköpingsån har nyttjats som energikälla under lång tid. Under industrialiseringen i slutet av 1800-talet och början 1900-talet anlades flertalet vattenkraftverk som skurit av ån från Östersjön. Idag pågår processer för att återställa fria vandringsvägar i ån.

Biologiska bevarandevärden

Skog

Hålllets skogsområde består av omväxlande natur. I de södra och centrala delarna finns en del mindre bergspartier, vilka omges av moränmarker, bevuxna med barrskogar, blandskogar eller rena lövskogsbestånd. Barrskogen norr om sjukhusområdet har rikliga mängder gamla tallar med värdefulla strukturer. Väldigt många av dessa tallar har förekomster av tallticka^{NT} där flera av fruktkropparna är ovanligt stora.

I sluttningen ned mot Nyköpingsån förekommer en gran-hassel-skog där beståndet har karaktär av naturskog. Till detta bidrar starkt de grova granarna och de talrika vindfällena och lågorna av framför allt gran. Hasseln är grov och i de ålderstigna stambuketterna sker en effektiv självgallring av undertryckta eller av ålder döende stammar så att det bildas stora mängder död ved. Utöver dessa träarter förekommer större inslag av asp, sälg, rönn, lönn och ek. Marken är tämligen näringsrik och jordarna har hög mullhalt. Kärleväxtfloran är gles och örtbaserad medan moss- och svampfloran genom den konstant höga luftfuktigheten och den rika tillgången på död ved uppvisar en betydligt högre diversitet. Nämnvärda arter här är bland annat kandelabersvamp^{NT} och stubbspretmossa samt äldre fynd av trådticka och hasselticka.

Marieberg: Längst i norr reser sig en bergklack där skogen står grov och mäktig. Tallarna och granarna bedöms vara 100–150 år gamla. Berghällarna har en väl utvecklad skorplavflora. Sluttningen mot åkrarna i norr täcks närmast berget av blackiga moränjordar. Här växer en grovstammig, örtrik granskog med ett stort inslag av hassel. Rikedomerna på hassel märks även längs Nyköpingsån där lövträden, främst björk, bidrar till att skapa en lummig åpromenad med nästan tropisk grönska.

Den gamla lövskogen vid ån med stora mängder död ved, alltifrån nyligen fallna stammar till högförmultnade stockar är en mycket intressant miljö för många växt- och djurarter. Särskilt hasseln bildar här och var buketter med mycket grova, upp till 20–30 cm breda trädliknande individer.

Fågellivet i området är rikt. De större lövträden bildar kontinuerligt grenhål, vilket ger häckningsmöjligheter för hålbbyggande fågelarter och gömslen för fladdermöss.

Vid Stenbro växer ädellövskog dominerad av ek, lönn och ask. Flera stora askar finns också i området. Flera särskilt skyddsvärda träd förekommer i området. Ädellövskogen vid Stenbrogården är möjligen den största sammanhängande i Nyköpingstrakten. Ädellövträden uppvisar en väl utbildad vegetationsmosaik av barklevande lavar och mossor.

Öppna gräsmarker

De öppna gräsmarkerna i naturreservatets södra del, öster om torpet Fåfången, har succesivt vuxit igen sedan 1960-talet. Kvarvarande öppna marker är idag relativt näringspåverkade men arter som ljus solvända^{NT} (*Helianthemum nummularium subsp. nummularium*) och klofibbla^{NT} (*Crepis tectorum*) har observerats i området i sentid.

Paradiset är en liten grästäckt glänta omgiven av lövskog på östra sidan ån, nordväst om Marieberg. Marken är inte av lång historisk hävd men hyser ängsflora av rödlistade arter som vanlig backsmörblomma^{NT} (*Ranunculus polyanthemos subsp. polyanthemos*), krusfrö^{NT} (*Selinum carvifolia*) och ängsskära^{NT} (*Serratula tinctoria*).

Vattendrag

Ån har tämligen naturliga strandzoner med överhängande träd som skuggar. Det finns påverkan på hydromorfologi genom kraftverksdammarna upp- och nedströms reservatet. Torts detta hyser ån hotade arter som utter^{NT} (*Lutra lutra*), tjockskalig målarmussla^{EN} (*Unio crassus*) och mal^{NT} (*Silurus glanis*). Ån är även en viktig biotop

för den fågel- och fladdermusfauna som nyttjar området. Bäver förekommer både som tillfällig besökare och som stationär i naturreservatet.

Tabell 1. Rödlistade arter, signalarter, ÅGP-arter (åtgärdsprogram för hotade arter), Natura 2000-arter samt ett urval av fridlysta arter som registrerats i objektet. Notera att tabellen bygger på inventeringarna som finns i källförteckningen, samt Nyköpings kommuns egna inventeringar i samband med reservatsbildningen och revideringen av naturreservatet. Rödlistekategori följer SLU Artdatabanken (2020). Rödlistade arter i Sverige 2020., SLU, Uppsala. NT = nära hotad, VU = sårbar, EN = starkt hotad, CR = Akut hotad, S = signalart enligt Skogsstyrelsen, F = fridlysta arter, ÄoB = ängs- och betesmarksarter, N2000 = art som listats i EU:s Art- och habitatdirektiv, bilaga 2 eller i Fågeldirektivets bilaga 1. ÅGP = art som ingår i något av Naturvårdsverkets åtgärdsprogram för hotade arter.

Svenskt namn	Vetenskapligt namn	Rödlistad/S/ÅGP /fridlyst/ÄoB
Kärlväxter		
Ask	<i>Fraxinus excelsior</i>	EN
Blåsippa	<i>Hepatica nobilis</i>	F
Blåsuga	<i>Ajuga pyramidalis</i>	ÄoB
Flentimotej	<i>Phleum phleoides</i>	NT
Grönvit nattviol	<i>Platanthera chlorantha</i>	F
Gullklöver	<i>Trifolium aureum</i>	NT
Gullviva	<i>Primula veris</i>	F
Hässleklocka	<i>Campanula latifolia</i>	S
Korallrot	<i>Corallorhiza trifida</i>	S, F
Krusfrö	<i>Selinum carvifolia</i>	NT
Naverlön	<i>Acer campestre</i>	CR
Mistel	<i>Viscum album</i>	F
Skogsalm	<i>Ulmus glabra</i>	CR
Skogsknipprot	<i>Epipactis helleborine</i>	S, F
Strutbräken	<i>Matteuccia struthiopteris</i>	S
Svart trolldruva	<i>Actaea spicata</i>	S
Svinrot	<i>Scorzonera humilis</i>	NT
Vanlig backsmörblomma	<i>Ranunculus polyanthemus subsp.</i> <i>Polyanthemost</i>	NT
Vanlig klofibbla	<i>Crepis tectorum var. Tectorum</i>	NT
Ängsskära	<i>Serratula tinctoria</i>	NT

Svenskt namn	Vetenskapligt namn	Rödlistad/S/ÅGP /fridlyst/ÄoB
Mossor		
Blåmossa	<i>Leucobryum glaucum</i>	S
Bågpraktmossa	<i>Plagiomnium medium</i>	S
Flagellkvastmossa	<i>Dicranum flagellare</i>	S
Fällmossa	<i>Antitrichia curtipendula</i>	S
Grön sköldmossa	<i>Buxbaumia viridis</i>	S, F, N2000
Grov baronmossa	<i>Anomodon viticu/osus</i>	S
Guldlockmossa	<i>Homalothecium sericeum</i>	S
Kransmossa	<i>Hylocomiadelphus triquetrus</i>	S
Platt fjädermossa	<i>Alleniella complanata</i>	S
Lavar		
Rosa skärelav	<i>Schismatomma peric/eum</i>	NT
Gulvit blekspik	<i>Sc/erophora pallida</i>	VU
Fåglar		
Fisktärna	<i>Sterna Hirundo</i>	F, N2000
Kungsfiskare	<i>Alcedo atthis</i>	VU, F, N2000
Kornknarr	<i>Crex crex</i>	F, ÅGP, N2000
Mindre flugsnappare	<i>Ficedula parva</i>	F, N2000
Mindre hackspett	<i>Dendrocopos minor</i>	F, NT
Salskrake	<i>Mergellus albellus</i>	F, N2000
Spillkråka	<i>Dryocopus martius</i>	F, NT, N2000
Svarthakedopping	<i>Podiceps auritus</i>	F, N2000
Trädlärka	<i>Lullula arborea</i>	F, N2000

Svampar		
Barkticka	<i>Rigidoporus corticola</i>	S
Blodticka	<i>Meruliopsis taxicola</i>	S
Blodvaxskivling	<i>Hygrocybe coccinea</i>	S
Bolmörtsskivling	<i>Entoloma sinuatum</i>	S
Ekticka	<i>Fomitiporia robusta</i>	NT
Grovticka	<i>Phaeolus schweinitzii</i>	S
Gul vaxskivling	<i>Hygrocybe chlorophana</i>	S
Guldkremla	<i>Russula aurea</i>	S
Hasselsopp	<i>Leccinellum pseudoscabrum</i>	S
Hasselticka	<i>Dichomitus campestris</i>	S
Kandelabersvamp	<i>Artomyces pyxidatus</i>	NT
Knottrig rottryffel	<i>Scloderma verrucosum</i>	NT
Koralltaggsvamp	<i>Hericium coralloides</i>	NT
Kruskantarell	<i>Craterellus undulatus</i>	S
Läderskål	<i>Encoelia furfuracea</i>	S
Motaggsvamp	<i>Sarcodon squamosus</i>	NT
Svavelrisk	<i>Lactarius scrobiculatus</i>	S
Tallticka	<i>Porodaedalea pini</i>	NT
Ryggradslösa djur		
Björksplintborre	<i>Scolytus ratzeburgii</i>	S
Svart askbastborre	<i>Hylesinus crenatus</i>	NT
Granbarkgnagare	<i>Microbregma emarginatum</i>	S
Reliktbock	<i>Nothorhina muricata</i>	NT
Thomsons trädgnagare	<i>Cacotemnus thomsoni</i>	S
Tjockskalig målar-musslat	<i>Unio crassus</i>	EN, F, ÅGP, N2000
Vågbandad barkbock	<i>Semanotus undatus</i>	S

Övriga ryggradsdjur		
Huggorm	<i>Vipera berus</i>	F
Mal	<i>Silurus glanis</i>	NT, ÅGP
Utter	<i>Lutra lutra</i>	NT, F, N2000
Vanlig groda	<i>Rana temporaria</i>	F
Vanlig padda	<i>Bufo bufo</i>	F
Vanlig snok	<i>Natrix natrix</i>	F
Vattenfladdermus	<i>Myotis daubentonii</i>	F

Kulturhistoriska värden

I reservatet syns många spår som tyder på att människor har använt området under lång tid, som stenmurar, gruvhål, stenbrytning, keramikgropar och många andra fornlämningar. Av karta i bilaga 2.3 framgår var lämningarna är belägna i området.

Värden för friluftsliv

Hållet är ett av kärnområdena för friluftslivet i Nyköping. Området är lättillgängligt och framkomligheten god, inte minst genom det omfattande nät av stigar, löpslingor och promenadvägar som bildats eller anlagts här. Motionsverksamheten på Hållet är intensiv och omfattar aktiviteter som löpning, skidåkning, cykelturer, promenader etc. Hållet fungerar också som rekreationsområde för patienter på lasarettet. Flera undergångar och broar gör att man kan ta sig till och från Hållet dels västerut under motorvägen dels österut mot Marieberg Stenbron över Nyköpingsån. Området lämpar sig mycket väl för naturstudier. Flera skolor och föreningar utnyttjar området för exkursioner för att studera växter och djur i området. Variationen i naturtyper och närheten till vatten ger ett rikt fågelliv i området.

Mariebergsområdet har stor betydelse för friluftslivet och mycket väl lämpat för naturstudier i alla åldrar. På berget i norr finns en samlingsplats med stockbänkar. Här finns också spår av kojbyggen och trädklätring. Flera skolor utnyttjar området för exkursioner. Längs ån leder en välanvänd strövstig, vilken ingår som en del av Åpromenaden. I övrigt finns relativt få stigar då terrängen inte alltid så lättframkomlig.

Områdets rika tillgång på fornminnen i form av gruvhål och möjligheten att via en trappa gå ner i en av dem ger ett spännande inslag. I området finns en naturstig med informationsskyltar om gruvverksamheten. Andra kulturhistoriska spår som tydligt präglar naturreservatet är de många och långa stenmurarna som finns i skogen.

Framkomligheten på Stenbro är god utmed stigarna. Flera stigar med stensatta trappsteg leder besökaren upp till utsikten på Grandelius bergpark. Besökare kommer från naturreservatets besöksparkering vid Stenbrogården medan andra passerar området via Åpromenaden mellan Oppeby och Brandkärr.

Nyköpingsån som rinner genom området ger mervärden till naturreservatsbesökaren på flera olika sätt. Ett exempel som de flesta besökare kan se är spår av bävern's gnag på träd längs strandkanten. Ån ger också möjlighet till rekreation i form av exempelvis paddla kanot och paddelboard. Hängbron ger möjlighet att komma ut över vattnet och få utblick över ån.

Slitage och störningskänslighet

Området har ett högt besöksstryck då det är stadsnära beläget. De många underhållna stigarna som förekommer inom området medför dock att relativt lite slitage sker på naturvärdena.

Skadegörelse som till exempel sönderslagna skyltställ och vägvisare samt klotter på informationsskyltar är vanligt förekommande i naturreservatet.

Det finns en viss risk för förstörelse av död ved i anslutning till eldplatser. Risken bedöms i dagsläget som låga, men en omvärdering kan komma att göras om förhållandena ändras.

PLAN FÖR OMRÅDETS SKÖTSEL

Övergripande mål

Det övergripande målet för naturreservatets skötsel är att bevara och främja naturvärden i en stadsnära miljö. Skogen sköts genom röjning, friställande av träd och tillskapande av död ved. Naturvårdande skötsel som gynnar värdearter kopplade till lång kontinuitet, gamla träd, död ved och slättermarker genomförs om möjligt. Invasiva arter ska bekämpas.

Fortsatt främjande av friluftslivet genom underhåll av markerade stigar, rastplatser, eldstäder och utkiksplats. Väl underhållna stigar gör reservatet mer lättillgängligt för besökare och utvecklar rekreationsvärden.

Generella riktlinjer och åtgärder

Invasiva arter

Oavsett skötselområde så ska invasiva arter bekämpas inom reservatet. I första hand genom att hindra förekomsten helt och i andra hand genom att förhindra så att de sprider sig inom eller till angränsande områden. Med invasiva arter menas de som pekas ut av EU och föreslås av Naturvårdsverket. Utöver dessa arter bör även främmande arter med hög till mycket hög risk för invasivitet bekämpas inom reservatet. Exempelvis silvergran, snöbär och häckspiréa.

Ett undantag vid bekämpning av invasiva arter är parkslide som i dagsläget saknar lämpliga bekämpningsmetoder. Vid det tillfälle där lämpliga metoder utvecklats bör även parkslide bekämpas. Bekämpning av invasiva arter ska prioriteras i de skötselområden de bedöms utgöra

störst hot. En hanteringsplan för bekämpning av invasiva arter ska tas fram för reservatet.

Kulturbänsyn

Beskrivning

Området har en lång historik av kulturpåverkan och därmed går kulturbänsyn på vissa platser före viss naturhänsyn. Inom området finns bland annat stora mängder kallmurade stenmurar, gruvhål och andra lämningar. Även om murarna idag inte omges av åkermark och därmed inte omfattas av generellt biotopskydd så hyser de både ekologiska och kulturella värden.

Bevarandemål

Kulturhistoriska lämningar hålls synliga och fria från vedartad igenväxningsvegetation genom röjning.

Skötselåtgärder

Åtgärder som friställer stenmurar och liknande kulturlämningar inom naturreservatet bör utföras vart 5-10:e år. Åtgärderna ska anpassas efter lämningens art.

Skötselområden med bevarandemål och åtgärder

Skötselområde 1: Barrblandskog (9,3 ha)

Beskrivning

Skötselområdet domineras av barrblandskog med inslag av lövträd som asp och björk. Enstaka ek och lönn förekommer. Sumpskogspartier har även inslag av klibbal.

I delar av området har en skötselåtgärd genomförts, i form av utglesning, i syfte att öka variationen av trädarter. Träden är relativt unga med inslag av äldre träd med värdefulla strukturer. Död ved förekommer endast sparsamt. Enstaka tallticka förekommer. Delar av området är dikat.

Bevarandemål

Gammal barrblandskog med inslag av triviallövträd. Stort inslag av grova levande, döende och döda träd. Självgallrande sumpskogsområden med stabil mark- och luftfuktighet. Tätare träd och buskskikt som bullerbarriär mot E4:an.

Skötselåtgärder

Främja gamla barrträd (i första hand tall) genom röjning av unga lövträd och gran nära etablerade gamla träd. Igenläggning av diken bör utredas. Om utredning visar att detta är lämpligt bör restaurering med avseende på hydrologi genomföras. Naturvårdsåtgärder som ringbarkning, kådbildande skador och liknande kan nyttjas för att långsamt skapa död ved. Fri utveckling i sumpiga miljöer samt längs bullerdämpande bård mot E4:an.

Skötselområde 2: Tallskog (20,7 ha)

Beskrivning

Barrskog i hållmarksmiljöer med inslag av våtmark och lövtäta partier. Trädsiktet domineras av tall med bitvis goda förekomster av gamla, grova och senvuxna tallar med värdefulla strukturer. Bitvis finns inslag av gran och lövträd. Insprängda hasselbestånd förekommer men de stora värdena är knutna till tallar och de värdearter som följer med dem. Värdearten talticka förekommer bitvis talrikt men även arter som reliktböck och granbarkgnagare förekommer inom området. Död ved finns endast sparsamt. Vid Marieberg förekommer stor mängd granbarkborredödad stående och liggande gran. Anhopningar av större mängder liggande död gran förekommer på vissa platser.

Bevarandemål

Gammal talldominerad skog med sparsamma förekomster av lövträd. Gott om gamla och grova tallar med efterföljande värdearter. Tallar med bark i solbelyst läge och död, solbelyst tallved förekommer. Fuktiga partier är självgallrande med stabil mark- och luftfuktighet. Marieberg utgörs av naturskogsartad blandskog med stor mängd död ved.

Skötselåtgärder

Främja en talldominerad skog genom att hålla efter gran- och lövsly. Naturvårdsmässigt värdefulla tallar bör friställas och enstaka lövträd och äldre gran sparas. Ristata områden lämpar sig för naturvårdsåtgärder som skapar brandliknande strukturer så som veteraniserande åtgärder på tall.

Våtmark bör restaureras med avseende på hydrologi. I övrigt fri utveckling. Röjningsåtgärder samt friställning av naturvärdesträd och dess efterträdare bör ske vart 10:e år eller vid behov.

Skötselområde 3: Blandskog (13,2 ha)

Beskrivning

Blandskog som domineras av gran, tall, björk, asp och lönn med ett buskskikt av hassel, rönn, hägg, olvon, sälg och gran. Bitvis förekommer äldre träd med värdefulla strukturer.

Partiet närmast Nyköpingsåns västra strand är utpekad som nyckelbiotop med rikliga mängder biotopkvalitéer. Detta område är flerskiktat med större inslag av äldre gran och gott om död ved i olika nedbrytningsstadier med värdearter. Värdearter som kandelabersvamp och granbarkgnagare finns i området.

Bevarandemål

Flerskiktad gammal blandskog med gamla barr- och lövträd. Rikliga mängder död ved av både barr- och lövträd med god populationsutveckling av värdearter.

Skötselåtgärder

Glesa ut granuppslag vart 10:e år och friställ kring naturvårdsmässigt värdefulla träd. Ta bort silvergran löpande. I övrigt fri utveckling med självgallring.

Skötselområde 4: Ädellövskog (5,1 ha)

Beskrivning

Ädellövskog med stora inslag av gammal ask och ek, asp, lönn, lind, björk och gran. Baserat på diameter så klassas flera av träden som särskilt skyddsvärda. Förhållandevis stora mängder död ved av lövträd av varierad grovlek förekommer. Områden som dessa hyser ofta många värdearter knutna till de strukturer som bara återfinns på gamla ädellövträd. Området har bitvis täta slyuppslag och buskskikt.

Större delen av skötselområdet ingår i den historiska parkanläggningen, Grandelius bergspark, med trappanläggningar, inplanterade träd och buskar.

Bevarandemål

Gammal lövdominerad skog med gott om grova levande, döende och döda träd. Fristående jätteträd och föryngring av ädellövträd. Grandelius bergspark är synlig i terrängen för besökaren.

Skötselåtgärder

Gran röjs bort och äldre lövträd friställs, främst ädellövträd men även asp i norr. I Grandelius bergspark genomförs röjning av sly och friställning av trappor för att framhäva parkanläggningen. I övriga delar av skötselområdet genomförs försiktig röjning av undervegetation. Främja uppväxt av yngre träd av ek, ask, lönn. Röjning var 10-20:e år med fokus på gran.

Skötselområde 5: Hässle (5,9 ha)

Beskrivning

Området utgörs av ett tätt hässle med tydliga hasselbuketter. Trädskiktet ovanför hasseln består av ek, asp, ask, klibbal, tall, lönn och hägg. I anslutning till hällmarkstallskogen i nordost domineras trädskiktet av tall och gran. Området hyser stora mängder död ved i huvudsak asp av varierande grovlek och nedbrytningsstadium, enstaka torrträd förekommer också. Dike i norr påverkar områdets markfuktighet negativt.

Bevarandemål

Hässle med hög koncentration av hasselbuketter av olika ålder, många gamla med stamdelar i olika nedbrytningsstadier. Förekomst av stora gamla lövträd i ett skikt ovan hasseln utan för mycket skuggning. Stora mängder död ved med medföljande värdearter.

Skötselåtgärder

Värna storvuxna hasselbuketter och gamla lövträd. Håll efter gran och lövsly. Dike nära E4:an bör utredas om det går att lägga igen.

Skötselområde 6: Öppen gräsmark (0,2 ha)

Beskrivning

Skötselområdet utgörs av mindre gräsmarker öster om torpet Fåfången samt vid Paradiset. Gräsmarkerna inom reservatet är idag relativt näringspåverkade och bitvis under igenväxning. Bitvis finns slyuppslag och stora förekomster av ohävdarter som brännässlor och älggräs.

Bevarandemål

God populationsutveckling av hävdgynnad flora med efterföljande insekter. Brynmiljöer mellan skogsbiotoper och gräsmarker som ger bland annat skydd för fågel och stabiliserar luftfuktighet.

Skötselåtgärder

Vegetationen slås av och samlas ihop en gång per år. Igenväxningsvegetation tas bort. Vid eventuell prioritering bör det område med mest hävdgynnad flora prioriteras.

Skötselområde 7: Igenväxningsmark (3,9 ha)

Beskrivning

Lövskogar i olika stadier av igenväxning av historiskt öppna biotoper. Områdena har delvis god förekomst av död klenved och agerar skyddszoner mot Nyköpingsån. Inom området finns en faunadepå.

Bevarandemål

Löv- eller blandskog med varierad ålder. Strödda gamla träd och grövre död ved.

Skötselåtgärder

Friställning av lövträd och röjning av gran vid behov.

Skötselområde 8: Vattendrag (3,9 ha)

Beskrivning

Skötselområdet utgörs av Nyköpingsån med tämligen naturliga strandzoner med överhängande träd. Tydlig påverkan på hydromorfologi genom kraftverksdammar upp- och nedströms. Trädsiktet längs stranden består av klibbal, hägg, lönn, vårtbjörk och asp. I strandkanten växer bland annat pilblad, blomvass, svärdsilja, jättegröe. Vattendraget hyser arter som tjockskalig målarmussla, utter och kungsfiskare.

Bevarandemål

Fritt växande strandzoner med överhängande träd och vattenlångor. God populationsutveckling av målarmussla med avseende på föryngring och populationsstorlek. Restaurerade vattenmiljöer med goda livsmiljöer för fiskar och ryggradslösa djur. Återställd konnektivitet både i vattendraget och mellan vattendraget och landmiljön.

Skötselåtgärder

Naturvårdsåtgärder som gynnar värdearter såsom kungsfiskare, tjockskalig målarmussla och utter. Åtgärder som gynnar fria vandringsvägar och återställer naturlig konnektivitet samt restaurering av påverkade bottnar och strandmiljöer.

Skötselområde 9: Antropogen limnisk miljö (0,5 ha)

Beskrivning

Området består av en grävd damm i en gammal fåra med omledning av vatten genom eroderande dike söder om. Dammen hyser en stor grad av igenväxning av vass, men öppna partier med flytbladsvegetation finns. Botten domineras av fallen förna. Området har historiskt bestått av en vattenfåra med angränsande våtmark.

Bevarandemål

Damm som gynnar biologisk mångfald såsom groddjur och vattenlevande insekter. Dammen bidrar med stillastående öppen vattenspegel i anslutning till stig som passerar intill dammen. Diket ska föra vatten som renats från näringsämnen och dagvattenföroreningar utanför naturreservatet.

Skötselåtgärder

Området bör återställas genom restaurering av dammen med syfte att det intilliggande diket utgör ett fungerande tillflöde till dammen. Dammen sköts genom rensning av igenväxningsvegetation och eventuell sedimentering.

Friluftsliv

Beskrivning

Hållet-Marieberg-Stenbro naturreservat är ett välbesökt och välutvecklat strövområde inom Nyköpings tätort.

Inom reservatet finns ett stort nätverk av stigar och vägar som varierar från asfalterad gång- och cykelväg till naturstigar. I området finns motionsslingor med elljusspår. Även Sörmlandsleden passerar genom reservatet. En hängbro över Nyköpingsån knyter samman Hållet och Marieberg. Hängbron ritades av kommunens Stadsträdgårdsmästare och anlades i början på 2000-talet. Genom våtmarken på Hållet finns en cirka hundra meter lång träspång och på östra sidan om ån finns en träbro som underlättar passagen över ett dike.

Inom reservatet finns ett stort antal rastplatser med bänkbord, sittbänkar och på utvalda platser även eldstad. I Hållet, strax norr om torpet Fåfången finns en utsiktsplats samt i Stenbro vid Grandelius bergspark.

Bevarandemål

Gränsmarkeringen för området är i gott skick. Området är tillgängligt för besökare att bedriva olika typer av friluftsaktiviteter och naturpedagogiska verksamheter. Vissa delar av reservatet är anpassat för personer med funktionsvariationer.

Parkering, stigar, gång- och cykelväg, elljusspår och andra friluftsanläggningar är i gott skick. Leder, anordningar och anläggningar är anpassade så att de uppfyller funktionen att underlätta besökarnas möjlighet att ta del av och uppleva området. De kanaliserar även slitage från besökare till lämpliga marker samt att minimera påverkan på störningskänsligt växt- och djurliv.

Placeringen av rastplatser med eldstad framgår för besökaren.

Skötselåtgärder

Underhåll av naturreservatets gränser på land. Utmärkning och underhåll av gräns vid den upphävda delen vid torpet Fåfången.

Informationstavlor om reservatet och dess olika värden anläggs, underhålls och uppdateras vid behov. Markering av stigar underhålls. Vägvisning och annan skyltning anläggs och underhålls. Riskträd intill stigar tas bort och lämnas som död ved. Gång- och cykelväg, elljusspår, hängbro, träspång och träbro underhålls.

Bänkbord och eldstäder placeras ut och underhålls. Anläggning och underhåll av anordningar för friluftslivet och naturpedagogisk verksamhet. Vissa anordningar anläggs för personer med funktionsvariationer.

Uppföljning

Uppföljning av skötselåtgärder

Förvaltaren ansvarar för att uppföljning av genomförda skötselåtgärder sker i slutet på varje år, de år då åtgärder genomförts. Uppföljningen ska sedan ligga till grund för eventuell omprövning av skötselplanen.

Uppföljning av bevarandemål

Ett tredje dokument ska tas fram i samband med uppföljningen av naturreservatet. Dokumentet är en uppföljningsplan med målindikatorer för de olika bevarandemålen. Uppföljningen av bevarandemål sker i enlighet med instruktioner från Naturvårdsverket.

Kostnader och finansiering

Tillsyn, skötselåtgärder och uppföljning bekostas av Nyköpings kommun.

Sammanfattning och prioritering av skötselåtgärder

Skötselåtgärd	Prioritet	Mål med åtgärden	Tidpunkt	Skötselområde	Frekvens
Utmärkning av naturreservatets gräns	1	Tydliga gränser	Efter utsättning av gränserna	Vid Fåfången I enlighet med beslutet	Engångsåtgärd
Underhåll av naturreservatets gränsmarkering	1	Tydliga gränser	Vid behov	Reservatets gräns	Vid behov
Informationsskyltar tas fram, underhålls vid behov	1	Tillgänglighet	Vid behov	På utvalda platser	Återkommande
Gräsmarker slås av	1	Främja hävdgynnad flora.	Årligen.	6	Återkommande
Röjning av granuppslag	2	Begränsa igenväxning av gran.	Inom 1–5 år. Därefter återkommande.	1, 2, 3, 4, 5, 7	Återkommande
Röjning av lövsly	2	Begränsa beskuggning, konkurrens och framhäva Grandelius bergspark	Inom 1–5 år. Därefter återkommande.	1, 2, 4, 5	Återkommande
Frihuggning värdefulla naturvärdesträd och efterträdare	2	Främja skog med gamla träd.	Inom 1–5 år. Därefter återkommande vart 10-20:e år.	1, 2, 3, 4, 5, 7	Återkommande
Veteraniserande åtgärder	3	Tillskapande av död ved i olika nedbrytningsstadier samt brandliknande strukturer.	Efter behov	1, 2	Återkommande
Hydrologisk restaurering	3	Stabilisera mark- och luftfuktighet samt, sakta ned avrinning och minska grumling. Återskapa fria vandringsvägar och restaurering av påverkade bottnar och strandmiljöer	I samband med ekonomiska förutsättningar.	1, 2, 5, 8, 9	Engångsåtgärd
Rensning av igenväxningsvegetation och sedimentation i damm	3	Stillastående öppen vattenspegel som gynnar biologisk mångfald	I samband med ekonomiska förutsättningar	9	Vid behov
Friställning av stenmurar och liknande kulturlämningar	3	Synliggjorda och bevarade kulturlämningar	Inom 1–5 år. Därefter återkommande vart 5-10:e år.	Hela reservatet	Återkommande

Bekämpning invasiva arter	1	Utröta invasiva arter inom reservatet.	Beror på arter.	Hela reservatet	Återkommande
Anläggning och underhåll av anordningar för friluftslivet och naturpedagogisk verksamhet	1	Tillgänglighet	Efter behov	Hela reservatet	Återkommande
Underhåll av befintlig parkering	3	Tillgänglighet	Efter behov	Vid Stenbro	Vid behov
Anläggning och underhåll av anordningar som underlättar för personer med funktionsvariationer	3	Tillgänglighet	Efter behov	På utvalda platser	Vid behov

Källförteckning

Nyköpings kommun. 2006. Bildande av naturreservatet Hållet-Marieberg-Stenbro i Nyköpings kommun. Dnr 05/KK21.

SLU Artdatabanken (2020). Rödlistade arter i Sverige 2020., SLU, Uppsala.

ArtDatabanken. 2020. Rödlistade arter i Sverige 2020. ArtDatabanken SLU, Uppsala.

ArtDatabanken. 2024. Artfakta för påträffade rödlistade arter.
<http://artfakta.artdatabanken.se>

Artportalen. 2024. Sökning med polygon efter alla naturvårdsarter inom *förstudieområdet*. Sökperiod 2000-01-01 till 2024-09-27.
<http://www.artportalen.se>

Artskyddsförordningen, 2007:845.

Fornsök. Riksantikvarieämbetet. <https://app.raa.se/open/fornsok/>

Förordning (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.

Lantmäteriet historiska kartor, © Lantmäteriet historiska-kartor@lm.se.
Åtkomst 2024-11-27.

Mark- och miljööverdomstolen, MÖD 2012:4, Målnummer M5458-11, 2012-02-07

Miljööverdomstolen, MÖD 2008:36, Målnummer M3721-07, 2008-12-02

Naturvårdsverket 2009. Handbok 2009:2 - Handbok för artskyddsförordningen. Del 1 – fridlysning och dispenser.
Naturvårdsverket, Skyddad natur kartverktyg,
<https://skyddadnatur.naturvardsverket.se/>, åtkomst 2024-09-27.

Naturvårdsverket. 2010. Uppföljning av skyddade områden i Sverige. Rapport 6379.

Naturvårdsverket. 2015. Att formulera bevarandemål.

Naturvårdsverket. 2015. Vägledning om utformning av skötselplan.

Nitare, J. (red.) 2019. Skyddsvärd skog, Naturvårdsarter, Skogsstyrelsen.

Norén, M., Nitare, J., Larsson, A., Hultgren, B. & Bergengren, I. 2002.
Handbok för inventering av nyckelbiotoper. Skogsstyrelsen, Jönköping.

Skogsstyrelsen, Skogens pärlor kartverktyg,
<https://www.skogsstyrelsen.se/skogensparlor>, åtkomst 2024-09-27.

Strand, M., Aronsson, M., & Svensson, M. 2018. Klassificering av främmande
arters effekter på biologisk mångfald i Sverige – ArtDatabankens risklista.
ArtDatabanken Rapporterar 21. ArtDatabanken SLU, Uppsala

Bilagor

- 2.1 Skötselplanekarta
- 2.2 Friluftskarta
- 2.3 Forn- och kulturlämningar

Skötselplanekarta

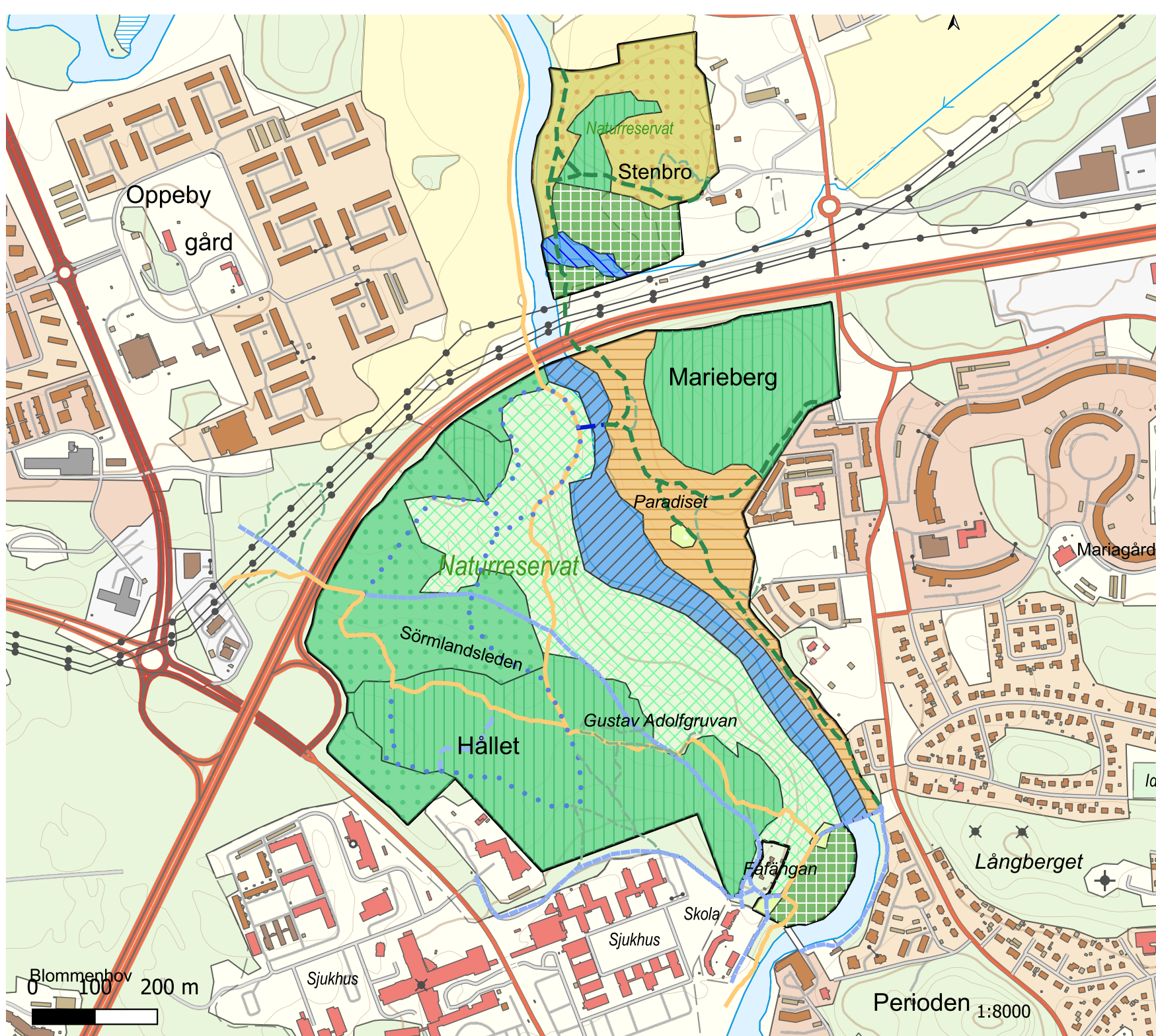
Bilaga 2.1

Skötselområden

- 1 Barrblandskog
- 2 Tallskog
- 3 Blandskog
- 4 Ädellövskog
- 5 Hässle
- 6 Öppen gräsmark
- 7 Igenväxningsmark
- 8 Vattendrag
- 9 Antropogen limnisk miljö

Stigar

- Hängbro
- Elljusspår
- Sörmlandsleden
- Gång- och cykelväg
- Spång
- Stig
- Större stig

Nyköping

Friluftskarta

Bilaga 2.2

Stigar

- Hängbro
- ... Elljusspår
- Sörmlandsleden
- Gång- och cykelväg
- Spång
- Stig
- Större stig

Symboler

- Café
- Eldstad
- Fornminne
- Information
- Parkering
- Rastplats

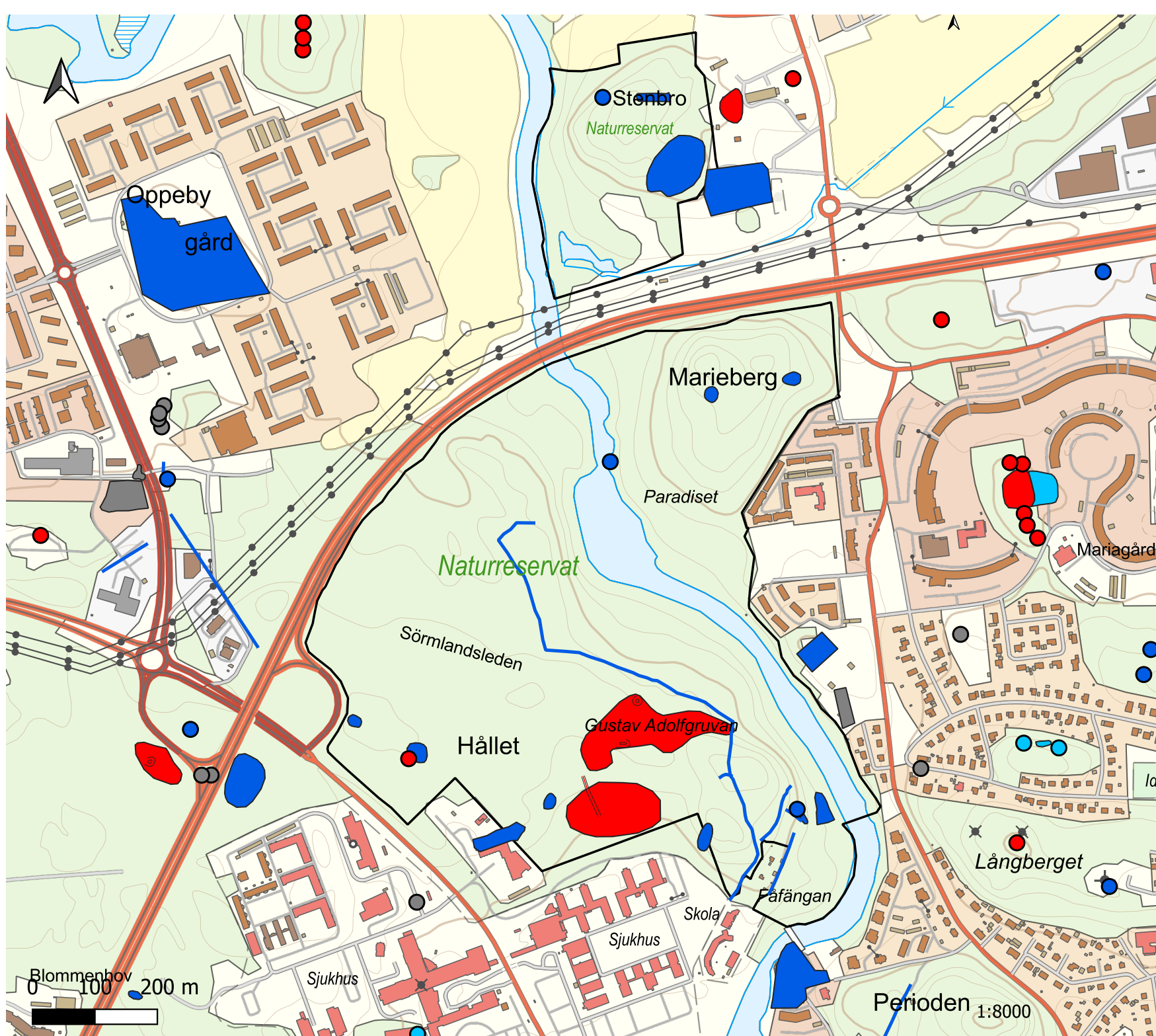

Nyköping

Forn- och kulturlämningar

Bilaga 2.3

- Fornlämning
- Ingen antikvarisk bedömning
- Möjlig fornlämning
- Övrig kulturhistorisk lämning
- Naturreservat

Nyttjanderätter och servitut inom Hållet-Marieberg-Stenbro naturreservat

Arelion Sweden AB – avtalsservitut för fiber med aktbeteckning D202300277936:1

Nyköping vatten (fastigheten Mjölklaskan 5) – avtalsservitut för ledningar m.m med aktbeteckning 04-IM1-81/12234.1

Privatperson – Avtal om skötsel- och underhållsåtgärder på kommunens mark, avtalsnummer 10306A-03

Privatperson - Fastighetsägare Stenbro 1:9 – officialservitut för väg på Stenbro 1:8 med aktbeteckning 04-82/615.1

Sportfiskarna - Samarbets-och förvaltningsavtal kring Nyköpingsån, avtalsnummer 14002A-14

Vattenfall Regionnät AB – ledningsrätt för starkström med aktbeteckning 0480-02/12.1

Vattenfall Eldistribution AB – ledningsrätt för starkström med aktbeteckning 0480-08/30.1

Vattenfall Regionnät AB – ledningsrätt för starkström med aktbeteckning 0480-97/81.1

Vattenfall Eldistribution AB – lågspänningsluftledning som går till Fåfångans café

Hur man överklagar

Om ni vill överklaga Nyköpings kommuns beslut ska ni skriva till Länsstyrelsen i Södermanlands län. Överklagandet ska dock skickas till Nyköpings kommun, 611 83 Nyköpings kommun.

Av överklagandet ska det framgå vilket beslut ni överklagar, ange diarienummer, och hur ni vill att beslutet ska ändras. Ni bör också tala om varför ni anser att beslutet ska ändras.

Skrivelsen ska undertecknas. Uppge även adress och telefonnummer. Om ni har handlingar eller annat som ni anser stöder er uppfattning bör ni skicka med detta.

Nyköpings kommun måste ha ert överklagande **senast den 17 december 2025** annars kan överklagandet inte tas upp till prövning.

Behöver ni veta mer om hur ni ska göra kan ni kontakta Nyköpings kommun, 0155-24 80 80 eller Länsstyrelsen i Södermanlands län 010-223 40 00.